

ANONİM ORTAKLIKLARDA PAY SAHİPLERİNİN YÖNETİME KATILMASI

Yrd. Doç. Dr. Mustafa ÇEKER

Çukurova Üniversitesi
İkt.ve İdari Bil. Fakültesi
İşletme Bölümü
Ticaret Hukuku Anabilim Dalı

ÖZET

Anonim ortaklıklarda ortak sayısının artmasıyla birlikte, pay sahiplerinin şirket yönetiminde etkili olabilme olanağı azalmaktadır. Bu durum, pay sahiplerinin şirkete yabancılaşmasına ve bu arada şirket yönetiminin yeterli bir kontrol mekanizması olmaksızın faaliyetlerini sürdürmesine neden olmaktadır. Uygulamada, sorunun çözümü ve pay sahiplerinin yönetime katılmasını sağlamak amacıyla çeşitli yöntemler geliştirilmiştir. Bu çalışmada, Türk Hukuku bakımından pay sahiplerinin yönetime katılması yöntemleri incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Anonim ortaklık, pay sahipleri, yönetime katılma.

ABSTRACT

Shareholders of the incorporations are likely to have less influence on the management of the company as the number of them increases. Such case is resulted in alienation of shareholders from the company. Then, the control system on the activities of management of the company may loose. Company practices have brought about various methods that lead to work out the problem, ensuring the shareholders to participate in company management. In this light, this study examines various methods of the participation in company management within the framework Turkish law.

Keywords: Incorporations, shareholders, participation in management

I. GİRİŞ

Anonim ortaklıklarda genel kurul kararlarının alınması, yönetim ve denetim kurulu üyelerinin seçiminde çoğunluk ilkesi geçerlidir. Genel kurul toplantısında temsil edilen oyların çoğunluğu, hangi yönde oy kullanacak olursa kararlar da o yönde alınır, yönetim kurulu üyeleri ile denetçiler çoğunluğun istediği kişilerden oluşur. Bu durum, çoğunluk dışında kalan veya onlarla aynı düşünceleri paylaşmayan pay sahiplerinin şirket yönetiminden uzaklaşmasına, şirket işleriyle ilgilenmemesine ve giderek genel kurul toplantılarına katılmamasına yol açar (Tekinalp, 1979, s.3). Pay sahiplerinin şirket işleriyle ilgilenmemesi ve genel kurul toplantılarına katılmaması, yönetimi elinde bulunduran grubun dilediği gibi hareket etmesine ve yeteri kadar denetlenmemesine neden olmaktadır. Pay sahiplerinin şirket yönetimini denetleyebilmesi, şirketin faaliyetleri hakkında yeterince bilgi alabilmesi ve hatta kendisini gerçek anlamda “ortak” olarak hissedebilmesi için yönetime katılmasına olanak vermek gerekir. Uygulamada bu amaçla çeşitli yöntemler geliştirilmiştir (Tekinalp, 1975, s.467 vd). Aşağıda, ABD, İsviçre, Almanya ve Fransa gibi ortaklıklar hukukunun büyük gelişim

gösterdiği ülkelerde ortaya çıkan bu yöntemler hakkında bilgi verildikten sonra, Ülkemiz açısından söz konusu yöntemlerin uygulanabilme olanakları araştırılmaktadır.

II. YÖNETİME KATILMA OLANAĞI SAĞLAYAN YÖNTEMLER

Türk Ticaret Kanunu, pay sahibinin şirket yönetimine katılmasına olanak veren herhangi bir düzenleme içermemektedir. Bu açıdan Kanunumuz yaklaşım olarak pasif tutumu benimsemiş ve küçük pay sahibine sadece oy hakkı tanımak ile yetinmiştir. Bu yaklaşım hiç kuşkusuz pay sahibini çoğunluğun hakimiyetine ve insafına terk etmiştir, dolayısıyla çoğunluk tarafından istenmediği sürece azınlık¹ pay sahiplerinin şirket yönetiminde etkili olması mümkün değildir. Buna karşılık, aktif tutumu benimseyen ülke kanunlarında hakkın tanınmasının yanı sıra, yönetime katılmayı sağlayacak ek olanak ve önlemler getirilerek pay sahiplerinin yönetimde etkin olması sağlanır. Bu kapsamda halka açık anonim ortaklıklara ilişkin özel düzenlemeler içeren Sermaye Piyasası Kanunu'nun 15.12.1999 tarih ve 4487 sayılı Kanun'la değişik 11. maddesi Türk Ticaret Kanunu'nda sermayenin onda birini temsil eden pay sahiplerine tanınan hakların (azınlık haklarının), halka açık anonim ortaklıklarda ödenmiş sermayenin en az yirmide birini temsil eden pay sahipleri tarafından kullanılacağını hükme bağlamak suretiyle TTK sistemindeki azınlığın kapsamını genişletmiştir. Ülkemizde halka açık şirket sayısının artması ile birlikte azınlık pay sahiplerinin yönetimde etkin olmasını sağlayacak çözümlerin araştırılması gereği ortaya çıkmaktadır.

Pay sahiplerinin şirket yönetimine doğrudan katılmasını sağlayan yöntemler, esas itibarıyla üç grupta toplanabilir. İlk olarak, yönetim kurulu üyeleri ile denetçilerin seçiminde pay sahibinin oylarını ayrı ayrı adaylara vermek yerine bir veya birkaç adayda toplaması ve böylece seçim kararlarında oy gücünü artırması gündeme gelebilir. Birikimli oy (Cumulative Voting) olarak adlandırılacak olan bu yöntem, ABD Hukuku'nda ortaya çıkmıştır. Birikimli oy kullanma yöntemi, sadece yönetim kurulu üyeleri ve denetçilerin seçimine ilişkin genel kurul kararları açısından geçerli olmakta ve pay sahiplerinin bu organlara üye seçiminde daha etkili olmalarına imkan vermektedir. İkinci olarak, pay gruplarına yönetim kurulu ile denetim kuruluna üye gönderme veya aday gösterme hakkının tanınması suretiyle pay sahiplerinin yönetim organlarında temsil edilmesi söz konusu olabilir. İsviçre Hukuku'nda kanun düzenlemesi ile getirilmiş olan bu yöntem (Gruppenstimmrecht) ile farklı pay gruplarına yönetim kurulunda temsil edilme olanağı verilmiştir. Üçüncü olarak, tek başına genel kurul kararlarında etkili olamayan pay sahiplerinin müşterek bir temsilciye vekâlet vermek suretiyle oylarını bileştirmeleri ve bu suretle şirket yönetiminde söz sahibi olmaları ihtimali ile karşılaşırlar. Yine ABD Hukuku menşeli vekâlet toplama (Proxy) yönteminde, pay sahiplerine çağrıda bulunarak vekâlet alınması ve genel kurula müşterek temsilci aracılığıyla katılarak yönetimin ele geçirilmesi amaçlanır.

¹ Burada kullanılan azınlık teriminden TTK.m.310, 341, 348, 356, 366, 367 ve 377'de ifade edilen sermayenin en az onda birini elinde bulunduran pay sahiplerini anlamamak gerekir. Çoğunluk ilkesinin geçerli olması nedeniyle bazı ortaklıklarda sermayenin %49'una sahip olanlar bile şirket yönetiminde herhangi bir etkiye sahip olamamaktadır. Bu nedenle yönetime katılma açısından azınlık pay sahiplerini "şirket yönetimini elinde bulunduran çoğunluk karşısındaki grup" olarak kabul etmek gerekir.

A. BİRİKİMLİ OY YÖNTEMİ

1. Kavram

Birikimli oy yöntemi, genel kuruldaki seçim kararlarında bir pay sahibinin kullanacağı oyları, her bir üyelik için ayrı ayrı vermek yerine bir veya birkaç adayda birleştirerek kullanması esasına dayanır. Amerikan Hukuku'nda "cumulative voting" adı altında uygulanan bu yöntem için, Türk Hukuku'nda "cumulative oy" (İmregün, 1968, s.53), "birikmiş oy" (Ansay, 1982, s.100; Tekinalp, 1979, s.52), "oyların yığılması" (Kendigelen, 1999, s.391), "birikimli oy" (Pulaşlı, Şirketler 2003, s.548), "toplulu oy" (Okutan Nilsson, 2003, s.563) gibi terimler de kullanılmaktadır. Kanaatimizce yöntemi en iyi ifade eden terim "birleşik oy" olmakla birlikte, Sermaye Piyasası Kurulu'nca çıkarılan tebliğde "birikimli oy" terimi tercih edilmiştir.

Birikimli oy yöntemi, ilk olarak Amerikan Hukukunda siyasi seçimler bakımından uygulanmış, başarılı sonuç alınması üzerine daha sonradan halka açık şirketlerde de kullanılmaya başlanmıştır (Okutan Nilsson, s.564). Bu yöntemde pay sahibi, yönetim kurulu veya denetçilerin seçiminde oy hakkını belirli bir veya birkaç kişi lehine birleştirerek kullanabilir. Örneğin, 5 yönetim kurulu üyesi seçilecek ise, pay sahibi oyunu 5 kişinin adını yazarak kullanabileceği gibi, oylarını birleştirerek tek üyeye 5 katı oy verebilir. Birikimli oy kullanımında, genel kurula katılan kişinin kullanacağı oy sayısı, sahip olduğu ve/veya vekil sıfatıyla kontrolünde bulunan pay sayısı ile seçilmek istenen yönetim kurulu veya denetim kurulu üye sayısı çarpılmak suretiyle bulunur. Örneğin, pay sahibinin genel kurulda 1000 oy kullanma hakkı varsa, 5 yönetim kurulu üyesi için $1000 \times 5 = 5000$ oy kullanması mümkündür. Bu suretle ulaşılan birikimli oy sayısının tamamı bir aday için kullanılabilir gibi, birden fazla adaya bölünerek de kullanılabilir. Yukarıdaki örnekte pay sahibi kullanacağı 5000 oyu, her bir üyelik için 1000'er oy şeklinde paylaşırabileceği gibi, tek adaya 5000 veya iki adaya 2500 oy vermek suretiyle mutlaka seçilmesini istediği adayların daha fazla olmasını sağlayabilecektir.

2. Yöntemin İşleyişi

Birikimli oy kullanma, pay sahiplerinin genel kurulda oyların çoğunluğunu elde buldurmaksızın yönetim kuruluna veya denetim kuruluna üye seçebilmesine olanak verir. Gerçekten, çoğunluk ilkesine dayalı "yaygın etkili oy sistemi"nin geçerli olduğu hâllerde, yönetim kurulunun üye sayısının kaç kişi olduğu fark etmeksizin %51 oy çoğunluğunu elinde bulunduran grup, kurulun tamamını kendi istediği kişilerden seçtirme olanak ve gücüne sahiptir (Pulaşlı, Şirketler 2003, s.547). Buna karşılık, birikimli oy yönteminde azınlık pay sahiplerinin çoğunluk oyu gerekmeksizin bir veya birkaç yönetim kurulu üyesini seçme imkanına sahiptir. Bu yöntemde pay sahiplerinin yönetim kuruluna üye seçebilmesi için asgari oy sayısına sahip olması gerekli ve yeterlidir. Pay sahiplerinin yönetim kurulu veya denetim kuruluna üye seçebilmeleri için gerekli olan oy sayısı aşağıdaki formüle göre hesaplanır (Tekinalp, 1979, s.52; Bilgin, 2000, s.3):

P = İstenilen miktarda üye seçebilmek için gerekli olan oy sayısı

A = Toplam oy sayısı

B = Seçilmesi istenen üye sayısı

C = Seçilecek üye sayısı

$$P = \frac{A \times B}{C+1} + 1$$

Örneğin, bir anonim ortaklıkta genel kurul toplantısında temsil edilen oy sayısı 100, yönetim kurulu üye sayısı 5 ise, pay sahiplerinin bir adayın seçilmesini sağlayabilmeleri için 17,6 oya sahip olmaları gereklidir:

$$P = \frac{A \times B}{C+1} + 1 = \frac{100 \times 1}{5+1} + 1 = 17,6$$

Görüldüğü gibi, bu ortaklıkta pay sahipleri çoğunluk ilkesine göre ancak %51 oya sahip olduklarında yönetim kuruluna üye gönderebilecek iken, birikimli oy yönteminde bir üyenin seçilebilmesi için % 17,6 oy alması yeterli olacaktır. Dolayısıyla, pay sahiplerinin çoğunluğa karşı oylarını bir veya birkaç aday üzerinde topladıkları takdirde yönetim kuruluna kendi istedikleri kişilerin seçilmesini sağlayabileceklerdir. Bu yöntemde pay sahibinin temsil ettiği oy toplamına göre kaç üye seçebileceğini önceden bilmesi büyük önem taşır. Bu hesaplama, aşağıdaki formül aracılığıyla yapılır, örneğin elinde % 40 oy olan bir pay sahibi (veya grup) için bu sayı 2'dir.

$$M = \frac{(P-1) \times (C+1)}{A} = \frac{(40-1) \times (5+1)}{100} = 2,3$$

Elinde % 40 oy bulunan pay sahibi 5 kişiden oluşan yönetim kuruluna birikimli oy kullanmak suretiyle 2 üye seçme olanağına kavuşacaktır. Bunun için, söz konusu pay sahiplerinin yönetim kurulu üyelerinin seçiminde oylarının tamamını iki aday üzerinde toplaması gereklidir. Buna karşılık, aynı pay sahibi çoğunluk ilkesine göre oy kullanacak olursa oylarını beş adaya dağıtacak ve büyük bir ihtimalle istediği hiçbir adayın seçilmesini sağlayamayacaktır. Oyların % 60'ını elinde bulunduran grup ise, çoğunluk ilkesine göre oy kullandığında yönetim kurulu üyelerinin tamamını seçebildiği hâlde, birikimli oy kullanımı sonucunda en fazla diğer 3 üyenin seçiminde etkili olabilecektir. Gerçekten, birikimli oy yönteminde, % 60 oya sahip olan grubun seçebileceği üye sayısı en fazla 3'tür.

$$M = \frac{(P-1) \times (C+1)}{A} = \frac{(60-1) \times (5+1)}{100} = 3,5$$

Böylece birikimli oy yöntemi genel kuruldaki seçim kararlarında çoğunluk gücünün sınırlandırılmasına hizmet etmekte ve oyların %60'ına sahip olanların yanı sıra, oyların %40'ını elinde bulunduran gruba da söz hakkı tanımış olmaktadır.

Öte yandan, birikimli oy yönteminde çoğunluğun yönetim kurulu üyelerinin tamamını seçtirebilmesi için %51'in üstünde bir çoğunluğa sahip olması gerekir. Gerçekten, bir anonim ortaklıkta genel kurulda temsil edilen toplam oy sayısı % 100,

yönetim kurulunun üye sayısı 5 ise, yönetim kurulunun tamamını seçebilmek için gerekli olan oy sayısı şu şekilde hesaplanır:

$$P = \frac{A \times B}{C + 1} + 1 = \frac{100 \times 5}{5 + 1} + 1 = \% 84,5$$

Bu çerçevede çoğunluk ilkesine göre yönetim kurulunun tamamını seçebilmek için, örnekteki ortaklıkta % 51 oya sahip olmak yeterli olduğu hâlde, birikimli oy yöntemi kullanıldığında çoğunluğun elinde bulunması gereken oy sayısı en az %84,5 olmalıdır. Diğer bir deyişle birikimli oy yönteminde, herhangi bir grubun şirket yönetiminde tek başına söz sahibi olabilmesi için %51'den daha fazla bir çoğunluk (%84,5) aranmaktadır.

3. Yarar ve Sakıncaları

Birikimli oy yöntemi, yönetim kurulu üyeleri ile denetçilerin seçiminde çoğunluk dışında azınlık pay sahiplerinin de etkili olmasına olanak verir. Gerçekten, çoğunluk ilkesine göre seçim yapılacak olursa, genel kurulda temsil edilen oyların çoğunluğunu elinde bulunduran kişi veya grup, yönetim kurulu üyelerinin tamamı ile birlikte denetçileri de kendi istediği kişiler arasından seçecektir. Bu seçime karşı gelen pay sahipleri, oyların %49'unu elinde bulundursa bile, hiçbir etkisi olmayacaktır. Birikimli oy yöntemine göre seçim yapılması hâlinde ise, yönetim kurulu üyeleri ile denetçiler her iki grubun temsilcilerinden oluşacaktır. Örneğin bir anonim ortaklıkta paylar A ve B grubu şeklinde ikiye ayrılmış ve A grubu oyların %60'ına karşılık gelen 6.000 oya, B grubu ise oyların %40'ı karşılığında 4.000 oya sahip ve yönetim kurulu 3 üyeden oluşmakta ise, çoğunluk ilkesine göre seçim yapıldığında A grubu yönetim kurulu üyelerinin tamamını seçerken, B grubu kendi adaylarından hiçbirini kurula üye olarak gönderemeyecektir. Buna karşılık, birikimli oy yöntemine göre oy kullanıldığı takdirde, A grubunun 18.000, B grubunun 12.000 oyu bulunacak ve bir adayın seçimi için 7.501 oy gerektiğinden B grubu en az 1 üyelik için kendi istediği kişilerin seçilmesini sağlayabilecektir.

Birikimli oy yöntemi sayesinde, ortaklık yönetim ve denetim kurullarında temsil olanağı bulamayan azınlık pay sahipleri, ortaklık yönetiminde temsil edilme olanağını kazanarak yönetim politikalarının oluşmasında söz sahibi olabileceklerdir. Birikimli oy kullanma, küçük yatırımcıların dışında, kurumsal yatırımcılar açısından da büyük önem taşımaktadır. Yönetimde bir temsilcilerinin olması, bu temsilcinin ortaklığın durumu hakkında bilgi akışını sağlaması, kurumsal yatırımcının ve arkasındaki çok sayıda yatırımcının çıkarlarını koruması olanağını da verecektir. Birikimli oy yöntemi, özellikle KOBİ niteliğini haiz şirketler açısından da, halka açılma aşamasında yatırımcılara yönetime katılma olanağı tanıması nedeniyle teşvik unsuru oluşturabilecektir. Ayrıca bu yöntem, azınlığın şirket yönetimine katılmasına elverişli bir nitelik taşıması nedeniyle, kurumsal yönetim (corporate governance) ilkeleri arasında önemli bir yer tutmaktadır (Pulaşlı, CG 2003, s.4-5).

Birikimli oy yöntemi sayesinde pay sahibi yönetim kuruluna üye gönderme veya denetçi seçme olanağına kavuştuğundan, bu yöntemin kullanıldığı ortaklıklarda, çoğunluk ilkesinin mutlak olarak uygulanmasından kaynaklanan sakıncalar da ortadan kalkmaktadır. Bu yöntemin kabul edildiği şirketlerde, çoğunlukla birlikte azınlık da şirket yönetiminde söz sahibi olacak ve kararlarda çoğunluğun yanı sıra azınlığın da

menfaatleri gözetileceğinden, pay sahipleri arasında uyumsuzluk çıkmasının önüne geçilebilecektir. Hemen belirtelim ki, Alman Hukukunda şirket yönetiminde çoğunlukla birlikte azınlığın da söz sahibi olmasına imkan vermek yerine, hisselerin %95 ve daha fazlasını elinde bulunduran pay sahiplerine azınlık paylarını satın alarak adeta bu pay sahiplerini şirketten çıkarma olanağı tanınmıştır (Pulaşlı, Çıkarma Hakkı 2003, s.649).

Azınlığı koruma araçlarından biri olarak gelişen bu yöntem, çok iyi organize olmuş bir azınlığın elinde garip sonuçlar verebilir veya çoğunluk oyların dağıldığı hâllerde, yönetim kurulu, tamamen azınlık pay sahipleri tarafından da ele geçirilebilir (İmregün, 1968, s.53; Okutan Nilsson, 2003, s.566-567). Gerçekten, bir anonim ortaklıkta payların küçük oranlı pay grupları arasında dağılması durumunda, şirket yönetimini sermayeye oranla azınlık olarak nitelendirilebilecek bir grup elinde bulundurabilir. Şöyle ki, örneğin A grubu oyların % 35'ine karşılık gelen 3500 oyu elinde bulundururken, diğer grupların her biri %5 oy karşılığı 500'er oya sahip ve diğer gruplar birbirinden bağımsız hareket ederek farklı adaylara oy verecek olurlarsa, A grubu birikimli oy yöntemini kullanarak 3 yönetim kurulu üyesini de seçme olanağına kavuşacaktır. Gerçekten, birikimli oy yönteminde ana sözleşmede belirlenen yönetim ve/veya denetim kurulu üye sayısından daha fazla aday olması durumunda, aday sayısı yönetim ve/veya denetim kurulu üye sayısına eşitlenene kadar en az oy alan adaylar elenir. Dolayısıyla örnekteki A grubu oylarını üç aday arasında eşit olarak dağıttığında her bir adaya diğer grupların adaylarından fazla oy vermiş olacak ve %35'lik oy oranı ile yönetim kurulunun tamamını seçmiş olacaktır. Bu durum yöntemin zayıf yönünü oluşturmakla birlikte, aynı sonucun çoğunluk ilkesine bağlı olarak ortaya çıkacağını da unutmamak gerekir.

4. Türk Hukukunda Uygulanma Olanakları

a) Türk Ticaret Kanunu Sisteminde

Birikimli oy yönteminin Türk Hukuku'nda uygulanıp uygulanamayacağı hususunda Türk Ticaret Kanunu'nda herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Nitekim buradan hareketle yönetim kurulu ve denetçilerin seçiminde birikimli şekilde oy kullanılmasının Türk Hukuku'nda geçersiz sayılacağı da ileri sürülmüştür (İmregün, 1968, s.62-63; aksi yönde Okutan Nilsson, 2003, s.569). Kanaatimizce, TTK.m.373 hükmü dikkate alındığında, her paya bir oy hakkı vermek koşuluyla ana sözleşmede payın malikine tanınacak oy sayısının birikimli oy şeklinde düzenlenmesi mümkündür. TTK.m.373 çerçevesinde ana sözleşmeye konulacak bir hükümle sadece yönetim kurulu ve denetçilerin seçiminde, her paya bir oy kullanılması ilkesinden ayrılarak birikimli oy yöntemi içerisinde oy hakkının kullanılması imkanı getirilebilir. Hiç kuşkusuz, bu tür bir düzenlemenin birikimli oy yöntemiyle amaçlanan sonuca ulaşabilmesi için, birikimli oy kullanma hakkının bütün pay sahiplerini kapsamı şarttır. Buna karşılık, şirketteki bazı pay gruplarına birikimli oy kullanma hakkı tanındığı takdirde, bu gruba oy hakkında imtiyaz tanınmış olduğundan bu ihtimalde birikimli oy yönteminden bahsetmek mümkün değildir.

b) Sermaye Piyasası Kanunu Sisteminde

Birikimli oy yöntemi, Sermaye Piyasası Kurulu'nun SerPK.m.22/v hükmüne dayalı olarak çıkardığı bir tebliğ ile uygulanma olanağına kavuşmuştur. Seri:IV No:29

“Sermaye Piyasası Kanununa Tabi Anonim Ortaklıkların Genel Kurullarında Birikimli Oy Kullanımına İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ”, 18.02.2003 tarih ve 25024 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış, ayrıca, bu tebliğde 21.12.2003 tarih ve 25323 sayılı R.G.’de yayımlanan “Sermaye Piyasası Kanununa Tabi Anonim Ortaklıkların Genel Kurullarında Birikimli Oy Kullanımına İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ” (Seri: IV, No: 31) ile bazı değişiklikler de yapılmıştır. Buna göre, tebliğin kapsamına giren ortaklıklar, Sermaye Piyasası Kanununa tabi anonim şirketler (m.4) olup, kanun kapsamı dışında kalan şirketlerde tebliğ hükümlerinin uygulanması mümkün değildir. Ayrıca, yöntemin uygulanmasında bazı önemli kısıtlamalar da söz konusudur.

aa) Yöntemin Geçerli Olduğu Şirketler

Tebliğ m.5/III uyarınca, birikimli oy yönteminin uygulanması, kanun kapsamındaki ortaklıklar bakımından da ihtiyari olup, ana sözleşmesinde açıkça hüküm bulunmayan ortaklıklarda birikimli oy kullanılması mümkün değildir. Dolayısıyla, birikimli oy yöntemi, SerPK.ya tabi ve ana sözleşmesinde açık hüküm bulunan anonim şirketlerde uygulama alanı bulabilecektir (Pulaşlı, Şirketler 2003, s.549-550). Ancak, Seri IV, No:31 Tebliği ile (RG. 21.12.2003 S.25323) getirilen düzenlemeye göre, hisse senetleri borsada işlem görmeyen ve geçmiş iki yıl içerisinde pay sahibi sayısı sürekli olarak 500’ün üzerinde olduğu herhangi bir şekilde anlaşılan ortaklıkların birikimli oy yöntemini uygulamaları ve ana sözleşmelerinde birikimli oy yöntemine yer vermesi zorunludur (Teb.m.5/son). Ortaklıklar, bu durumun doğmasını izleyen ilk olağan genel kurullarında ana sözleşmelerini birikimli oy kullanma hükümlerini içerecek şekilde değiştirmekle yükümlüdürler. Diğer ortaklıklar bakımından birikimli oy yönteminin uygulanması ihtiyari olup, ana sözleşmeye konulacak bir hükümle birikimli oy kullanma olanağı sağlanabilecektir.

Bu kapsamda, genel kurulda birikimli oy kullanılabilmesi için, şirket ana sözleşmesinde şu hususların yer alması gerekmektedir (Teb.m.6):

- a) Oy hakkı veren tüm payların sahiplerinin yönetim ve denetim kurulu üye seçiminde oylarını bir veya birden fazla aday için birikimli olarak kullanabilmelerinin mümkün olduğu yönünde açık bir hükme yer verilmesi,
- b) Ortaklık yönetim ve denetim kurulu üye sayısının, sabit bir rakam olarak belirlenmesi,
- c) Yönetim ve denetim kurulu üyeliklerinde görev süresi bitiminden önce azil dışındaki nedenlerle boşalma olması durumu hariç olmak üzere, üyelerin üyelerin tamamının aynı genel kurulda seçiminin yapılması,
- d) Yönetim ve denetim kurulu üye seçiminde oy hakkında imtiyaz tanıyan hükümlerin bulunmaması,
- e) Yönetim ve denetim kurulu üye seçiminde aday gösterme imtiyazı bulunması halinde, kesirli sayılar bir üst tam sayıya tamamlanmak kaydıyla, toplam üye sayısının üçte birinin, aday gösterme imtiyazına sahip grubun önerisine bağlı olmaksızın genel kurulda gösterilecek adaylar arasından seçim yapılmasına olanak veren hüküm bulunması,

Ortaklıklarda, yönetim ve denetim kurulu üyeliği seçimlerinin yapılacağı genel kurulların öncesinde ve toplantı sırasında birikimli oy kullanımının etkisini azaltmak amacıyla yapılacak iş ve işlemler nedeniyle yönetim kurulu ortaklara karşı sorumludur (Teb.m.6/II).

Ana sözleşmelerinde birikimli oy kullanma yöntemini kabul eden ortaklıklar, sermaye arttırımı nedeniyle yayımlayacakları izahnamelerinde ve genel kurul toplantılarına ilişkin ilanlarda bu yönteme ilişkin açıklamalara yer vermek zorundadır (Teb.m.6/III).

Öte yandan, bu yöntem, genel kurul gündemindeki her konuda değil, *sadece yönetim kurulu ve denetçilerin seçiminde* kullanılabilir (Teb.m.2). Diğer bir deyişle, örneğin özel denetçi seçiminde ya da kar dağıtım tekliflerinin tercihine ilişkin kararlarda birimli oy kullanılması mümkün değildir. Bu noktada, seçim gündemli bir genel kurul toplantısında, seçim dışındaki kararlarda ne şekilde oy kullanılacağı sorusuyla karşılaşılabilir. Tebliğ m.7/I düzenlemesiyle bu husus açıklığa kavuşturulmuş ve “yönetim ve denetim kurulu üye seçiminin yapılacağı genel kurullarda, birikimli oy yöntemi ile genel hükümlere göre oy kullanımının birlikte uygulanacağı” öngörülmüştür. Tebliğin bu ifade tarzı çok başarılı olmamakla birlikte (Okutan Nilsson, 2003, s.590), buradan anlaşılması gereken, birikimli oy yönteminin sadece yönetim kurulu ve denetim kurulu seçiminde uygulanması, diğer kararlarda ise genel hükümlere göre yaygın etkili oy yönteminde oy kullanılmasıdır.

Hemen belirtelim ki, ana sözleşme ile birikimli oy kullanabilme imkanı tanınmış olsa bile, pay sahiplerinin genel hükümlere göre oy kullanma hakları devam etmektedir. Bir anonim ortaklıkta birikimli oy yönteminin uygulama olanağı bulabilmesi için, ana sözleşme düzenlemesi ve genel kurul toplantısında seçim kararı alınması zorunlu olduğu gibi, buna ilave olarak *pay sahiplerinin* bu yönde talepte bulunmaları da gerekmektedir. Ancak, genel kurul toplantısında oy hakkı tanınan kişiler, sadece pay sahiplerinden ibaret değildir (Çeker, 2000, s.129). Pay sahibi dışında, üzerinde intifa hakkı bulunan paylarda intifa hakkı sahibi, müşterek mülkiyete konu paylarda müşterek temsilci, pay sahibinin tam ehliyetsiz veya sınırlı ehliyetsiz olduğu hallerde ise kanuni temsilcisi oy hakkını kullanır. Bu durumda, tebliğ metnindeki “pay sahipleri” ifadesini geniş yorumlamak ve pay sahibi olmayan bu kişilerin de birikimli oy kullanmak üzere talepte bulunabileceğini kabul etmek gerekir.

Tebliğde öngörülen şartların yerine gelmesine rağmen, pay sahiplerinin birikimli oy kullanmaya mecbur tutulmaları mümkün değildir (Okutan Nilsson, 2003, s.592-593). Talepte bulunulmadığı sürece yönetim kurulu ve denetçilerin seçiminde de genel hükümlere göre oy kullanılması gerekir. Ancak, pay sahibinin her istediği anda birikimli oy kullanamayacağını da unutmamak gerekir. Gerçekten, tebliğin 9.maddesi hükmüne göre, birikimli oy kullanacak kişi, genel kurul tarihinden en az iki iş günü önce, bu isteğini ortaklığa yazılı olarak bildirmek zorundadır. Herhangi bir pay sahibi veya temsilcisinin birikimli oy kullanma talebinde bulunmuş olması, genel kurulda oy kullanacak diğer kişilere de bu hakkı sağlamaktadır (Teb.m.9). Birikimli oy kullanma talebinin oy hakkına sahip kişiler yerine temsilci tarafından yapılabilmesi için, vekile bu yönde açık ve yazılı talimat verilmiş olması şarttır (Teb.m.8).

bb) Yöntemin Korunması

Pay sahiplerinin birikimli oy yöntemiyle şirket yönetimine katılmasına olanak sağlayan bu yöntemin tanınması ile birlikte, yöntemle amaçlanan bu katılımın korunması da gereklidir. Yöntemin ortaya çıktığı Amerikan Hukukunda, yöntemi etkisiz hale getirmek amacıyla çeşitli yöntemler de geliştirilmiştir (Okutan Nilsson, 2003, s.575). Bu çerçevede, yönetim kurulu üyelerinin seçimini aynı anda yapmak yerine, görev sürelerinin sona erdiği tarihleri farklılaştırmak ve her toplantıda kısmi seçim yapmak suretiyle azınlığın yönetime katılmasının önüne geçilebilmektedir. Örneğin 7 kişiden oluşan yönetim kurulunda üyelerin görev süreleri aynı tarihte sona ereceği halde, üyeleri ikiye bölünmüş gruplara ayırarak her yıl sadece iki üyenin görev süresinin sona ermesinin sağlanması ve sadece bu üyelikler için seçim yapılması yoluna gidilebilir. Tebliğ m.6/c hükmüyle bu tür bir uygulama yapılmasına engel olmak amacıyla, “yöntemin uygulanacağı anonim ortaklıklarda üyelerin tamamının aynı genel kurulda seçiminin yapılması” şartı getirilmiştir.

Azınlığın birikimli oy yöntemiyle yönetime katılmasını engelleyici ikinci yöntem, birikimli oyla seçilen yönetim kurulu üyesinin daha sonradan çoğunluk kararıyla azledilmesidir. Gerçekten, azınlık, birikimli oy yöntemi sayesinde yönetim kuruluna üye seçtirebildiği halde, azil kararları genel hükümlere göre yaygın etikili oy yöntemiyle kullanılan oylarla alındığından, pay sahiplerinin oylarını birleştirmek suretiyle elde ettikleri sonucun bir azil kararıyla ortadan kaldırılması mümkündür. Böylece, seçim sonuçlarını beğenmeyen çoğunluk, genel kurulu olağanüstü şekilde toplayıp azınlığın oylarıyla seçilen yönetim kurulu üyesini azledebilecektir. Bu ihtimalde, yapılacak seçimde birikimli oy kullanılabilir ve dolayısıyla azınlığın bu seçimde de etkili olabileceği akla gelebilir. Ancak, tek kişiye dönük seçimlerde birikimli oy yönteminin kullanılması mümkün olmadığı gibi, seçilecek üye sayısının az olduğu hallerde de yöntemin etkisi sınırlı olmaktadır. Bu durumu önlemek amacıyla, azınlık oylarıyla seçilen yönetim kurulu üyelerinin objektif olarak haklı nedenler olmadığı sürece azledilemeyeceği ya da azil kararlarında azınlığa veto hakkı tanınması yoluna gidilebilir. Kanaatimizce, azınlığa veto hakkı tanınması, azınlık oylarıyla seçilen yönetim kurulu üyelerinin bütün pay sahiplerinin değil de sadece azınlık grubunun temsilcisi sayılmasına ve üyenin azınlığa bağımlı olmasına neden olabileceğinden yerinde değildir. Bu nedenle, birikimli oy yönteminde seçilen yönetim kurulu üyelerinin nedensiz olarak azlini yasaklamak daha uygun olacaktır. Nitekim, Sermaye Piyasası Kurulu, Seri: IV, No: 31 sayılı Tebliğ (RG. 21.12.2003, S.25323) ile, birikimli oy yöntemini kabul edecek olan şirketlerin ana sözleşmelerinde, “yönetim ve denetim kurulu üyeliklerinde görev süresi bitiminden önce azil dışındaki nedenlerle boşalma olması durumu hariç olmak üzere, üyelerin tamamının aynı genel kurulda seçiminin yapılması” hükmünün bulunması zorunluluğunu getirmiştir.

Son olarak, ana sözleşmede değişiklik yapılarak birikimli oy kullanma olanağının sona erdirilmesi de mümkündür. Gerçekten, birikimli oy yönteminin geçerli olabilmesi için ana sözleşmede bu yönde bir düzenleme bulunması zorunludur. Yöntemin işleyişinden memnun olmayan çoğunluğun oylarıyla, daha sonradan ana sözleşmenin bu hükmü değiştirilecek olursa, azınlık yönetime katılma olanağından mahrum kalacaktır. Bu durumu bertaraf etmek üzere, azınlığa veto hakkı tanınması ya da değişikliğe ilişkin karar nisabının artırılması yoluna gidilebilir (Okutan Nilsson, 2003, s.578-579). Pay sahiplerine ana sözleşme ile tanınan birikimli oy kullanma hakkı,

hukuki niteliği itibarıyla bir ana sözleşmesel hak olup, bütün pay sahiplerine tanınmış olması nedeniyle imtiyaz olarak nitelendirilemez. Bu hak aynı zamanda TTK.m.385 kapsamında “müktesep hak” niteliğine de sahip değildir. Dolayısıyla, genel kurul kararıyla tüm pay sahiplerinin onayı gerekmeksizin ana sözleşmede değişiklik yapılması ve birikimli oy kullanma yönteminin geçerliliğini kaybetmesi sağlanabilir. Ancak, bu tür bir genel kurul kararının, sırf azınlık pay sahiplerinin şirket yönetimine katılmasını engellemek amacıyla alınması halinde, TTK.m.381 ve MK.m.2 hükümleri çerçevesinde dürüstlük kuralına aykırılık gerekçesiyle iptalinin talep edilmesi de mümkündür.

B. PAY GRUPLARININ YÖNETİM ORGANLARINDA TEMSİLİ YÖNTEMİ

1. Yöntemin Genel Özellikleri

İsviçre BK.m.709 uyarınca, “oy hakkı veya malvarlığı haklarına dayalı talepler açısından birden fazla pay kategorisinin varlığı halinde, ana sözleşme ile her bir kategori pay sahiplerine yönetim kuruluna en az bir temsilci seçmek imkanı sağlanır”. Buna göre, bir anonim ortaklıkta, farklı haklara sahip pay kategorilerinin yönetim kurulunda en az bir temsilci ile temsil edilmesi gerekmektedir. Böylece, birbirinden farklı hak ve menfaatleri bulunan pay sahibi gruplarının, çoğunluk ilkesine bir istisna getirilerek, şirket yönetim kurulunda temsil edilmesi olanağı sağlanmaktadır. İsviçre Hukuku’nda ilk olarak 1936 tarihli BK. düzenlemesiyle benimsenen ve daha sonradan 1991 tarihli BK. ile bazı değişikliklere uğramakla birlikte, kanun gereği ana sözleşmelere konulacak zorunlu bir hükümle pay gruplarına yönetim kurulunda temsil edilme hakkı tanınmaktadır (Meier-Hayoz/Forstmoser, 2004, s.413). Yöntemin geçerli olacağı şirketler, oy hakkı ve malvarlığı hakları bakımından farklı haklara sahip pay gruplarının bulunduğu şirketlerdir. İsviçre BK.m.709, farklı pay grupları olan bütün şirketlerde doğrudan doğruya bu olanağı sağlamamakta, aksine ana sözleşmesinde bu yönde düzenleme olan şirketler bakımından pay gruplarının yönetim kurulunda temsil edilmesi mümkün olacaktır. Nitekim, İsviçre Hukuku’nda yöntem, kanun hükmüyle emredici şekilde düzenlendiği halde, uygulamada ana sözleşmeye hüküm koymamak suretiyle sistemin uygulanmasına engel olduğunu da belirtmekte yarar vardır (Forstmoser/Meier-Hayoz/Nobel, 1996, s.290).

Öte yandan, haktan yararlanabilecek pay gruplarının tespitinde, pay gruplarının şirket sermayesi içindeki büyüklüğü ya da şirket işleriyle ilgilenip ilgilenmediği gibi hususlara bakılmaz (Forstmoser/Meier-Hayoz/Nobel, 1996, s.289). Hangi büyüklükte olursa olsun, oy hakkı veya malvarlığı hakları bakımından farklı haklara sahip olan pay gruplarının yönetim kurulunda en az bir temsilci ile temsil edilecektir. Buna karşılık, nominal değer farklılıkları veya payların bağlandığı hisse senedi türlerinin farklı olması (nama yazılı, bağlı nama yazılı, hamiline yazılı olması) yönetim kurulunda temsil edilme olanağı sağlamaz (Böckli, 1992, s.404; Forstmoser/Meier-Hayoz/Nobel, 1996, s.289; Kendigelen, 1999, s.239).

Pay gruplarının yönetim kurulunda temsili yöntemi, genel kurulun yönetim kurulunu seçme hakkını ortadan kaldırmaz. Pay grupları tarafından gösterilen adayların yönetim kurulu üyeliğine seçimi genel kurul tarafından karara bağlanır. Başka bir deyişle, bu hak, yönetim kuruluna üye gönderme hakkı (Entsendungsrecht) olmayıp, sadece yönetim kurulu için aday gösterme (Vorschlagsrecht) olanağı sağlar (Böckli, 1992, s.404; Forstmoser/Meier-Hayoz/Nobel, 1996, s.289). Dolayısıyla, pay grupları

tarafından gösterilen adayın genel kurul tarafından seçilmemesi de mümkündür. Ancak, haklı bir neden olmaksızın pay gruplarınca gösterilen adayın seçilmemesi, genel kurul kararının iptalini talep etme hakkını doğuracaktır (Forstmoser/Meier-Hayoz/Nobel, 1996, s.289-290).

2. Yarar ve Sakıncaları

Pay gruplarının yönetim kurulunda temsil edilmesi yöntemi, sadece azınlığa değil, oy hakkı ya da kar payında imtiyazlı pay gruplarına da yönetim kurulunda temsil edilme olanağı sağladığından, tüm pay sahiplerinin şirket yönetimini izlemesine, özellikle azınlığın korunmasına imkan vermektedir. Ancak, İsviçre BK.m.709 düzenlemesi incelendiğinde, sistemin azınlık-çoğunluk ilişkisine bakmaksızın bütün pay gruplarına yönetim kurulunda temsil olanağını vermesi nedeniyle eleştiri konusu yapılabilecektir (Kendigelen, 1999, s.349-350). Gerçekten, yöntemin amacı, azınlık gruplarının yönetim kurulunda temsil edilmesi olduğu halde, İsv.BK.m.709, örneğin oyda imtiyazlı pay sahiplerinin imtiyaz sayesinde ellerinde bulunan yönetimi oluşturma olanağına ilave olarak, bu grubun da yönetim kurulunda temsil edilmesini öngördüğü görülmektedir. Ayrıca, farklı pay grubu sayısının fazla olduğu şirketlerde, yöntem sayesinde seçilen yönetim kurulu üye sayısının da artması durumuyla karşılaşılabilir. Bu durumda, yönetim kurulunun seri çalışmaması ve dolayısıyla şirket yönetiminin kilitlenmesi sorunu ortaya çıkabilir.

3. Türk Hukukunda Uygulanma Olanakları

Farklı pay gruplarının yönetim kurulunda temsil hakkına yönelik olarak Türk Ticaret Kanunu'nda herhangi bir düzenleme yoktur. Ancak, kanunda yasaklama bulunmadığı için, ana sözleşmeye konulacak bir hükümlerle pay gruplarının yönetimde temsil edilmesine olanak sağlanması da mümkündür. Nitekim uygulamada, en çok karşılaşılan imtiyaz şekillerinden biri de, yönetim kuruluna aday önerme imtiyazıdır (Kendigelen, 1999, s.181; Pulaşlı, 1999, s.563). Buradan hareketle, tıpkı İsviçre'de olduğu gibi Türk Ticaret Kanunu'nda bu yönde bir düzenleme yapılması önerisi de getirilmiştir. Buna göre, "ana sözleşmede öngörülme kaydı ile belirli pay gruplarına yönetim kurulunda temsil edilme hakkı tanınabilir. Bu amaçla, yönetim kurulu üyelerinin belirli bir grup pay sahipleri arasından seçileceği öngörülebileceği gibi, belirli pay gruplarına yönetim kuruluna aday önerme hakkı da tanınabilir. Haklı bir neden gösterilmedikçe genel kurul tarafından, yönetim kuruluna, önerilen adayın veya hakkın tanındığı gruba dahil bir pay sahibinin seçilmesi zorunludur. Bu şekilde tanınacak temsil edilme hakkı, halka açık anonim ortaklıklarda yönetim kurulu üye sayısının üçte ikisini aşamaz. Yönetim kurulunda temsil edilme hakkı tanınan paylar, imtiyazlı olarak nitelendirilemez" (TTK. Tasarısı m.312a; Kendigelen, 2003, s.327).

Görüldüğü gibi, bu öneride, İsviçre BK.m.709 hükmüyle paralel şekilde, anasözleşmede hüküm bulunmak kaydıyla pay gruplarının yönetimde temsil edilme hakkı tanınmaktadır. Ayrıca, İsv.BK.m.709'den farklı olarak, temsil hakkının ana sözleşmede ne şekilde düzenleneceği de hükme bağlanmış ve pay gruplarının yönetim kuruluna aday göstermesi ya da üyelerin pay grubu arasından seçilmesi yöntemlerinden birinin kullanılacağı öngörülmüştür. Yöntemin uygulanmasını sağlamak amacıyla genel kurulun gösterilen aday ile bağlı şekilde seçim yapma hakkının bulunduğu vurgulanmış ve böylece genel kurul haklı neden olmadıkça gösterilen adayı seçmek

zorunda olacaktır. Tasarı, halka açık anonim ortaklıklar bakımından temsil hakkına bir üst sınır getirmekte ve bu hak kapsamında yönetim kurulu üye sayısının en fazla üçte ikisinin seçilebileceği kabul edilmektedir.

Kanaatimizce, Türk Hukuku'nda da farklı pay grupları bakımından yönetim organlarında temsil edilme hakkının kanun hükmüyle tanınması yerinde olacaktır. Ancak, bu düzenlemeyi yaparken İsviçre uygulamasında yaşanan sorunların dikkate alınması ve ana sözleşmeye yöntemin uygulanmasını sağlayacak düzenleme konulmasını, en azından halka açık anonim ortaklıklarda zorunlu tutmak gerekir. Bu çerçevede, ana sözleşme değişikliklerinin belirli bir süre içerisinde yapılması zorunluluğu getirilmek ve aksi halde kanun gereği bu hakkın tanınmış sayılacağı öngörülmek suretiyle yöntemin hayata geçirilmesi sağlanmalıdır. Ayrıca, pay grubu sayısının fazla olması halinde küçük pay gruplarına (örneğin %5-10 gibi) ortak temsil hakkı tanınması yoluyla yönetim kurulu üye sayısının aşırı şekilde artmasının önüne geçilebilir.

C. VEKÂLET TOPLAMA YÖNTEMİ

1. Yöntemin Genel Özellikleri

Pay sahiplerinin genel kurula bizzat katılmak veya bireysel temsilci göndermek yerine kullanabilecekleri bir diğer yöntem, şirket yönetimini ele geçirmek veya kararlarda etkili olmak isteyen kişilere vekâlet vermek suretiyle şirket iradesinin oluşumuna katkıda bulunmaktır. Özellikle ABD Hukuku'nda yaygın bir şekilde uygulama alanı bulan bu yöntem, pay sahiplerinin temsilciye talimat vermek yerine doğrudan doğruya kullanılacak oyun yönünü belirten bir belge vermek suretiyle belirli kişileri temsilci olarak yetkilendirmesi esasına dayanır (Hüssy, 1959, s.68; Vischer, 1977, s.100; Yasaman, 1992, s.243-245). Vekâlet toplama (proxy) yönteminde, şirket yönetiminde etkin olmak isteyen pay sahipleri, diğer pay sahiplerine çağrıda bulunarak kendilerine vekâlet verilmesini sağlamak ve tek başına kullanıldığında hiçbir etkinliği olmayan oylar toplanarak yönetimin ele geçirilmesine imkan vermektedir. Buna göre, pay sahiplerinden temsil belgesi (proxy papier) toplamak isteyen kişiler, belirli şartları yerine getirdikten sonra, aydınlatıcı bilgi ve belgelerle birlikte pay sahiplerine başvuruda bulunur. Bu kişilere temsil yetkisi veren pay sahipleri, her bir gündem maddesi için vekâlet formunda yazılı olan oy seçeneklerini işaretlemek suretiyle genel kurulda kendisini temsilen nasıl oy kullanılacağını belirler. Şirket yönetim organlarının seçimine ilişkin gündem maddelerinde ise temsilci serbest bırakılır, vekâlet toplayanlar çağrıda belirttikleri şekilde şirket yönetimini ele geçirmek üzere kendi belirledikleri adaya oy verirler.

Vekâlet toplama yöntemi, Amerikan Hukuku'nda ortaya çıkmış ve uygulanma esasları bu ülkede gelişim göstermiştir. Vekâlet toplama yöntemine ilişkin düzenleme yapma yetkisi, 1934 tarihli Securities Exchange Act. 14a hükmü uyarınca, Securities and Exchange Commission (SEC)'a bırakılmıştır. Bu yetkiye istinaden yapılan düzenlemeye göre, bir anonim ortaklıkta vekâlet toplanabilmesi için pay sahibi sayısının en az 500 olması ve şirket malvarlığının 1 milyon doları aşması gerekir. Ayrıca, pay sahiplerinden vekâlet istenmeden önce, içeriği Komisyon tarafından belirlenmiş olan bir "proxy beyannamesi" hazırlanarak Komisyon'un onayı alınmak zorundadır.

Vekâlet toplama yöntemiyle genel kurulda oy kullanmak, mektupla oy vermeden farklıdır (Öçal, 1988, s.378). Şöyle ki, mektupla oy verme, pay sahiplerinin genel kurula

doğrudan katılmasını sağlarken, vekâlet toplama yönteminde, pay sahibi genel kurula bir temsilci aracılığıyla katılmış olur. Ayrıca, pay sahibi mektupla oy verme yoluna gittiğinde gündemde görülecek konuların tamamına ilişkin iradesini önceden belirli bir yönde açıklamak zorundadır. Buna karşılık, vekâlet toplama yönteminde, pay sahibi, bazı konularda önceden karar vererek kullanacağı oyun yönünü belirleyebildiği hâlde, diğer hususlarda istediği takdirde temsilciye talimat verebilmekte, hatta temsilcinin genel kurulda yapılan konuşmalara ve ortaya çıkan yeni durumlara göre pay sahibinin menfaatlerini gözeterek oy kullanmasına olanak vermektedir. Öte yandan, mektupla oy verme yönteminde bir genel kurul toplantısına gerek olmadığı halde, vekâlet toplama yönteminin kullanılabilmesi için genel kurul toplantısına ihtiyaç vardır. Son olarak mektupla oy verme yöntemi, şirket yönetiminin ele geçirilmesi için bir araç olarak kullanılamaz. Halbuki, vekâlet toplama yöntemi, pay sahiplerinin aynı kişiye vekâlet vermek suretiyle oy gücünün tek elde toplanmasını ve yönetim kurulu ve denetçilerin seçiminde etkili olunmasını sağlar. Vekâlet toplama yönteminin özelliği gereği, pay sahipleri gündem maddelerinin tamamına ilişkin olarak yazılı oy vermemekte, yönetim kurulu ve denetçilerin seçiminde temsilcileri serbest bırakmaktadır.

2. Yarar ve Sakıncaları

Pay sahiplerine çağrıda bulunarak vekâlet toplanması, çeşitli yararlarının yanı sıra, sakıncalar da içerir. Bu yarar ve sakıncaların belirlenmesi, yöntemin uygulanmasında karşılaşılabilecek sorunların önlenmesi bakımından büyük önem taşımaktadır.

a) Yararları

aa) Doğrudan oy kullanma

Vekâlet toplama yöntemi, pay sahiplerinin genel kurul toplantısına bizzat katılmaksızın doğrudan oy kullanabilmesine olanak sağlar. Pay sahibi, toplantı gündeminde yer alan konularda kullanılmasını istediği oy seçeneğini işaretlemek suretiyle iradesini açıklar. Pay sahibince imzalanan vekâletname formu, genel kurul toplantı başkanlığına ulaştırılarak yazılı oy şeklinde dikkate alınır ve oylama sonucu bu oylara göre tespit edilir. Böylece, pay sahibi, genel kurula bizzat katılma ve münferit temsilci bulma zahmetinden kurtularak genel kurula iradesini doğrudan ulaştırmış olur. Hiç kuşkusuz bu yararın gerçekleşebilmesi için pay sahiplerinin vekâletname formlarını doldururken serbest bir şekilde iradesini açıklayabilmesi ve bu iradenin genel kurula doğrudan yansması da gereklidir. Bu nedenle, pay sahibi vekâletname formunda belirli bir gündem maddesi hakkında kullanacağı oyun yönünü açıkça belirtmişse, genel kurula gönderilen temsilcinin beyanını dikkate almaksızın vekâletnamede yazılı şekilde pay sahibinin oy kullandığını kabul etmek ve buna ilişkin tedbirleri almak gerekir. Diğer bir deyişle, pay sahibi imzaladığı vekâletnamede oy seçeneklerinden birini işaretlemişse, bunun bir "talimat" olarak değil de doğrudan doğruya "yazılı oy" olarak algılanması ve genel kurul kararlarının oluşumunda dikkate alınması şarttır. Çünkü, bu halde pay sahibi, temsilciye kendi iradesini açıklaması hususunda bir talimat vermek yerine, doğrudan doğruya genel kurula karşı bu iradesini açıklamıştır. Dolayısıyla, vekâletnamede işaretlenen oy seçenekleri hakkında temsilcinin herhangi bir takdir yetkisi veya irade açıklaması söz konusu değildir. Bu

durumda temsilcinin, pay sahibinin yazılı olarak açıkladığı iradenin genel kurula ulaştırılmasına aracılık etmek dışında herhangi bir fonksiyonu yoktur.

bb) Genel kurul toplantılarının etkinleşmesi

Pay sahiplerinin vekâlet toplamak suretiyle birleşmeleri, genel kurul toplantılarının daha ciddi ve amacına uygun şekilde yapılmasını sağlar. Birçok anonim şirkette genel kurul toplantıları bir formalite olarak yapılır. Toplantıda alınacak kararlar henüz genel kurul toplanmadan önce yönetimin belirlediği şekilde yazılır ve toplantıya gelen pay sahipleri bu kararları şeklen tasdik ederek şirket iradesi ortaya konmuş olur. Bu tür ortaklıklarda genel kurul toplantısı, şirket yönetiminin denetlendiği, geleceğe yönelik planların hazırlandığı ve karşıt fikirlerin müzakere edilerek ortak bir sonuca varıldığı bir arena olmaktan çok uzaktır. Buna karşılık, pay sahiplerinin vekâlet toplama yöntemiyle ortak temsilci ile genel kurula katılmaları hâlinde, toplantı gerçek amacına ulaşacak ve şirket yönetimi kendisine çeki düzen vererek diğer pay sahiplerinin de düşüncelerini dikkate alacaktır. Bu açıdan, vekâlet toplama yönteminde genel kurul toplantılarının etkin bir şekilde yapılması ve pay sahiplerinin iradelerinin şirket yönetimine yansımaları sağlanır.

cc) Yönetimde belirli bir grubun etkinliğini önleme

Vekâlet toplama yöntemi, şirket iradesinin oluşumunda tek grubun hegemonyasına da son vermektedir. Gerçekten birçok ortaklıkta, yönetimi elinde bulunduran grup, diğer pay sahiplerinin irade ve düşüncelerini bir kenara iterek şirketi kendi isteği doğrultusunda idare etmektedir. Azınlık veya muhalefet olarak nitelendirilen pay sahibi grubu ise, çoğunluk iradesine boyun eğmek zorunda kalmaktadır. Bu çerçevede, iyi organize olmuş bir grup, genel kurulda kararların alınması ve yönetim kurulu ile denetçilerin seçiminde tek başına söz sahibi olabilmektedir. Payların çeşitli kişiler arasında dağıldığı bir anonim şirkette toplantıda temsil edilen oy miktarının çoğunluğunu kim elinde bulunduruyorsa, kararlar da onun istediği şekilde alınır. Dolayısıyla, azınlıkta kalan pay sahiplerinin tek başına kararlara muhalif kalmasının fazla bir anlamı olmaz. Buna karşılık, söz konusu pay sahipleri güç birliği yaparak oylarını birleştirecek olurlarsa, genel kurulda kararların alınması ile yönetim kurulu ve denetçilerin seçiminde etkili olabilecektir. İşte pay sahiplerine bu gücü sağlayacak olan araç, vekâlet toplama yöntemidir.

dd) Yönetimin demokratik usulde seçimini sağlama

Vekâlet toplama yöntemi, her genel kurul toplantısı için farklı kişiler tarafından kullanılabileninden, yönetimin sürekli aynı grubun denetiminde olmasını da engeller. Pay sahipleri vekâlet toplama yöntemi sayesinde, yönetimi elinde bulunduran gruba karşı birleşerek yönetim kurulu ve denetçiler için farklı adaylar çıkarıp bunlara oy verilmesini sağlayabilirler. Bu mücadele, yönetimi eline geçirmek isteyen tüm grupların daha nitelikli adaylar göstermesine neden olur. Dolayısıyla şirket yöneticileri de bu görevi layıkıyla yerine getirecek kişiler arasından seçilir.

Vekâlet toplama yöntemi, pay sahiplerinin çeşitli şekillerde koalisyon kurmalarını da imkan verir. Örneğin, bir anonim şirkette sermayeye katılma oranları farklı A (%40), B (%25), C (%20) ve D (%15) grubu şeklinde dört ayrı grup pay olsa, hiçbir grup pay sahibi genel kurul toplantısında tek başına etkili olamaz. Bu amaçla, A grubuna karşı B, C ve D grupları vekâlet toplama yöntemiyle birleşerek genel kurula ortak temsilci ile katılacak olurlarsa, yönetim kurulu üyelerini ve denetçileri seçme ve gündemde yer alan konularda

karar alma olanağına kavuşacaklardır. Ancak, bu birliktelik belirli bir genel kurul toplantısı için geçerlidir. Bir sonraki genel kurul toplantısında vekâlet toplama yöntemine katılan gruplar değişebilir ve yönetim kurulu üyelerinin seçiminde önceki toplantıdan farklı grupların adayları daha fazla oy alma olanağına da kavuşabilir. Gerçekten B, C ve D gruplarının vekâlet toplama yöntemini kullanarak yaptıkları birleşme daha sonraki genel kurul toplantısında bozulup, örneğin A ve D grupları vekâlet toplama yöntemiyle birlikte hareket edecek olurlarsa şirket yönetiminde bu gruplar etkin olacaklardır. Böylece, başarılı olmayan mevcut yönetimin el değiştirmesi de mümkün olabilecektir. Bu açıdan, vekâlet toplama yöntemi, gerek yönetimi elinde bulunduranların gerekse azınlık durumundaki pay sahiplerinin birleşmesini sağlayarak farklı amaçlara da hizmet eder. Gerçekten, yönetimi elinde bulunduran grup mevcut yönetimi devam ettirebilmek için vekâlet toplama yönteminden yararlanabileceği gibi, yönetim dışında kalan pay sahibi grubu ise yönetimi ele geçirmek amacıyla pay sahiplerine vekâlet toplama çağrısında bulunabilecektir.

b) Sakıncaları

Vekâlet toplama yöntemi, yukarıda sayılan yararların yanı sıra, çeşitli sakıncaları da beraberinde getirmiştir (Tekinalp, 1979, s.63-64). Bu sakıncalar üç grupta toplanabilir.

aa) Vekâlet toplamak için taviz verilmesi

Şirket yönetimini ele geçirmek isteyen kişiler, pay sahiplerinin kendilerine vekâlet vermelerini sağlamak için çeşitli tavizler verebilmektedir. Bu çerçevede, pay sahiplerine kâr dağıtma garantisi, yüksek kâr dağıtma, ek primler verme gibi bazı menfaatler önerilerek vekâlet vermesi sağlanabilmektedir. Verilen bu tavizler, şirketin mali durumunu sarsabilmektedir. Gerçekten, mevcut yönetimi devam ettirebilmek için kâr dağıtma garantisi verildiğinde, şirketin menfaatine olan bazı yatırımların yapılmasından vazgeçilecek bunun yerine sürekli kâr dağıtma yoluna gidilecektir. Bu durum, hiç kuşkusuz şirketin gelecekte mali durumunun sarsılmasına ve daha yüksek maliyetle borçlanmasına neden olmaktadır. Bu sakıncanın önüne geçebilmek amacıyla SPK tebliğlerinde, vekâlet toplama çağrısında bulunurken vekâlet verilmesini sağlamak için pay sahiplerine herhangi bir menfaat önerilemeyeceği hükme bağlanmıştır. Tebliğ hükmündeki “menfaat” kavramı içerisine neler girer? Benzer bir düzenlemeye sahip Alman Hukuku’nda (POK. § 405/III), “özel menfaat” karşılığında oy hakkının başka bir kişiye kullandırılması yasak olup, bu tür bir teklifi yapan ve kabul eden kişiler hakkında cezai müeyyide uygulanacaktır. Bu noktada vekâlet verilmesi karşılığında pay sahibine belirli bir bedel ödenmesi hâlinde, gerek Alman gerekse Türk Hukuku açısından bir “menfaat”in varlığı ve dolayısıyla “oy satımı”nın (Stimmenkauf) söz konusu olduğu kuşkusuzdur (Turanboy, 1996, s.436). Buna karşılık, ortaklık haklarına yönelik menfaatler, örneğin yönetim kuruluna temsilci gönderme, bu anlamda bir menfaat olarak nitelendirilemez; dolayısıyla menfaat kavramını tespit ederken, önerilen menfaatin pay sahipliği haklarına yönelik olup olmadığına bakmak gerekir (Çeker, 2000, s.283).

bb) Hisse senetlerinin borsa değerinin yükselmesi

Bir anonim şirkette pay sahiplerinden vekâlet toplanması, genel kurul toplantısı öncesinde şirket hisse senetleri üzerinde çeşitli spekülasyonlara neden olabilir. Pay sahiplerine verilecek ek primler nedeniyle hisse senetlerinin değerinin geçici olarak yükselmesi ve genel kurul toplantısından sonra da aniden düşmesi sonucuyla

karşılaşılabılır. İlk anda bu durumun çok önemli olmadığı düşünülebilir. Ancak, bir şirkete ait hisse senetlerinin borsa değerinin sürekli olarak iniş ve çıkışlı bir seyir izlemesi şirketin kredi değerini düşürür ve daha yüksek maliyetle borçlanmasına neden olur.

cc) Yönetimin ehil olmayan kişilerin eline geçebilmesi

Vekâlet toplama yönteminin bir diğer sakıncası, şirket yönetiminin ehil olmayan kişilerin eline geçebilmesidir. Pay sahipleri, kendilerine çağrı yapan kişilerin yöneticilik özelliklerine bakmaksızın vekâlet verecek olurlarsa şirket yönetimi bu işi layıkıyla yapamayacak olan kişilere bırakılmış olur. Bu durum, şirketin kötü yönetilmesine ve malî açıdan zayıflamasına neden olacağından kabul edilemez. Söz konusu sakıncayı bertaraf edebilmek için pay sahiplerine çağrıda bulunacak kişilerde belirli niteliklerin aranması ve yönetim kuruluna aday gösterilecek kişiler hakkında pay sahiplerinin bilgilendirilmesi şart koşulabilir. Nitekim, SPK Tebliği'nin 13. maddesine göre, pay sahiplerine vekâlet çağrısında bulunurken bu hususları içeren bir "bilgi formu" hazırlanması gereklidir. Bu formda, vekâlet toplayan kişilerin mevcut yönetim ile ilişkisi, yönetim ve denetim kurullarına aday gösterecekse adayların adı soyadı, mesleği ve son üç yıl içindeki görevleri ile şirket yönetimine gelmesi hâlinde yapılması planlanan tasarruflar hakkında gerekli açıklamalar yer alır. Bilgi formu pay sahiplerine vekâlet toplama çağrısı ile birlikte gönderileceğinden pay sahipleri vekâlet verip vermeme hususundaki kararı bu kişilerin şirket yönetiminde ne kadar başarılı olacaklarını görmek suretiyle daha doğru bir şekilde verecektir.

3. Vekâlet Toplama Yönteminde Taraflar Arası İlişkiler

a) Tarafların Hak ve Borçları

Vekâlet toplama yöntemi, TTK.m.360'da öngörülen temsilci aracılığıyla oy kullanma yönteminden farklı özelliklere sahiptir (Yasaman, 1992, s.246). Gerçekten, Türk Ticaret Kanunu sisteminde temsilci-pay sahibi ilişkisinde, pay sahibi, genel kurul toplantısında kendisi adına katılmak ve oy kullanmak üzere bir kişiyi temsilci olarak tayin etmekte ve hatta temsilcinin toplantıda hareket şekli ve kullanacağı oy hususunda ona gerekli talimatı yazılı veya sözlü olarak verebilmektedir. Ancak, bu durumda talimatların temsil belgesi üzerine yazılı olup olmamasının kullanılacak oy açısından (iç ilişkide sorumluluk dışında) hiçbir önem ve etkisi yoktur. Temsilci, pay sahibinin kendisine verdiği talimata uygun şekilde hareket ettiği takdirde herhangi bir sorunla karşılaşmaz. Talimata aykırı oy kullanımı hâlinde ise pay sahibinin iradesinden farklı şekilde oy kullanılmış ve onun iradesi genel kurula yansımamış olur. Bu durumda talimata aykırı kullanılan oylar geçerlidir ve sadece temsilcinin pay sahibine karşı sorumluluğuna yol açar; diğer bir deyişle, talimata aykırı oy kullanımı dolayısıyla genel kurul kararının iptali istenemez.

Vekâlet toplama yönteminde ise pay sahibi ile vekâlet toplayan arasındaki ilişkide, pay sahibi, genel kurul gündeminde yer alan her bir gündem maddesi hakkında temsil belgesi üzerinde işaretleme yapmak suretiyle genel kurulda kullanılacak oyun yönünü belirtir. Bu açıdan, temsil belgeleri, bir anket formu gibi hazırlanarak pay sahibinin kullanmak istediği oyu yazılı şekilde genel kurula sunmasına imkân sağlar (Tekinalp, 1979, s.63-64). Bu nedenle vekâlet toplayan kişi, pay sahibinin genel kurulda kullanacağı oyun yönünü gösteren işaretlemeleri yaptığı takdirde genel kurul toplantısı sırasında buna aykırı şekilde hareket edemez. Zira, bu ilişkide, bireysel temsilden farklı olarak vekâlet toplama

belgesindeki işaretleme pay sahibinin oyu olarak kabul edilir. Diğer bir deyişle, temsil ilişkisinde, temsilci, talimata aykırı hareket edebildiği hâlde, vekâlet toplama yönteminde, vekâlet toplayanın, bu açıdan pay sahibinin iradesini genel kurula ulaştırmak dışında bir işlevi bulunmamaktadır, dolayısıyla talimata aykırı yönde oy kullanması gibi bir ihtimal de söz konusu değildir. Bu durum, vekâlet toplama yönteminin en cazip tarafını oluşturur. Çünkü, pay sahibince temsil belgesi üzerine işaretlenen gündem maddelerinde bu belgede yer alan yönde oy kullanılmış sayılmakta ve bunlar genel kurul tarafından doğrudan doğruya dikkate alınmaktadır (Hippel, 1969, s.1084; Möhring, 1970, s.129-130).

b) Taraflar Arasındaki İlişkinin Hukukî Niteliği

Proxy yöntemi, kendisine özgü bir oy kullanma şeklidir. Pay sahibi, tüm gündem maddeleri hakkında temsilciye yetki verebileceği gibi her bir gündem maddesi için proxy belgesi üzerinde “kabul”, “red” veya “çekimser” oy seçeneklerini işaretlemek suretiyle oyunu kullanmakta ve bu işaretler oy yerine geçmektedir. Bu nedenle proxy aracılığıyla oy kullanılması, *yazılı oy* olarak kabul edilebilir (Weber-Dürler, 1974, s.57; Tekinalp, 1979, s.63).

Bu yöntemde, talimat verilen gündem maddeleri açısından temsilci, “haberci” niteliği taşır. Zira, bu durumda temsilci, genel kurulda oy kullanırken herhangi bir irade beyanında bulunmamaktadır. Halbuki, temsil ilişkisinde, temsilci, genel kurulda pay sahibi adına bir irade beyanında bulunur. Proxy ilişkisinde ise vekâlet toplayan, genel kurulda kendi iradesini açıklamak yerine pay sahibinin belge üzerinde açıklamış olduğu iradesinin şirket tüzel kişiliğine (toplantı başkanlığına) ulaştırılmasına yardımcı olur.

Buna karşılık, talimat verilmeyen veya temsilcinin serbest bırakıldığı konularda ise pay sahibi adına kendi iradesi doğrultusunda oy kullanabilmesi nedeniyle “temsilci” sıfatının ön plana çıktığı görülmektedir. Daha açık bir deyişle, Ticaret Kanunu sisteminde, pay sahibi, temsilci aracılığıyla oy kullanmak istediğinde temsilciye talimatlarını bildirmekte ve onu yetkilendirmektedir. Temsilci, bu talimatlar doğrultusunda pay sahibinin adına ve hesabına kendi irade beyanını genel kurulda ortaya koyarak bu görevi ifa ederken pay sahibinin iradesine aykırı yönde de oy kullanabilmektedir. Zira, temsil ilişkisinin özelliği gereği, temsilci, karşı tarafa kendi irade beyanını açıklar ve bu beyanın, temsil edilenin (pay sahibinin) iradesine uygun olup olmadığına bakılmaz. Buna karşılık, proxy yönteminde, vekâlet toplayanlar, proxy belgesinde pay sahiplerinin açıklamış olduğu iradesinin genel kurula ulaşmasına aracılık eder, kendileri herhangi bir irade beyanında bulunmaz. Pay sahibinin talimat açıklamadığı hâllerde ise vekâlet toplayanlar, daha önceden pay sahibine açıkladıkları yönde oy kullanmakta ve pay sahibinin değil, kendisinin iradesine göre oy kullanmaktadır. Bu durumda proxy toplayan kişi, temsil belgesinde talimat yazılmayan hususlarda pay sahibinin temsilcisi konumundadır, yani onun adına ve hesabına bir irade beyanında bulunmaktadır.

Öte yandan proxy yönteminde, pay sahibi ile proxy toplayan kişi arasındaki ilişki, bir vekâlet sözleşmesinden ziyade, bir işgörme sözleşmesine benzer. Çünkü, taraflar arasındaki ilişkide, proxy toplayan kişiler, pay sahibinin talimat verdiği gündem maddelerinde onun temsil belgesi üzerine yazdığı oyunun genel kurula ulaşmasına aracılık etmekte ve herhangi bir irade beyanında bulunmamaktadır. Başka bir deyişle, proxy toplayan, sadece pay sahibi adına genel kurula katılarak pay sahibinin yazılı şekilde kullandığı oyunu şirket tüzel kişiliğine ulaştırır. Talimat verilmeyen konularda ise proxy

toplayan kendi serbest iradesine göre genel kurulda oy kullanır, hatta uygulamada çoğu kez genel kurulda kullanılacak oyun yönü önceden açıklanmaktadır.

4. Türk Hukuku'nda Uygulanma Olanakları

Pay sahiplerinden çağrı yoluyla vekâlet toplanmasına ilişkin olarak Türk Ticaret Kanunu'nda herhangi bir düzenleme yoktur. Bu nedenle, kapalı anonim ortaklıklarda vekâlet toplamak suretiyle şirket yönetiminin ele geçirilebileceği düşünülebilir. Ancak, vekâlet toplama yönteminin geliştiği Amerikan Hukuku'na bakıldığında, bu yöntemin pay sahibi sayısı fazla olan şirketler ile payların çok sayıda kişi arasında bölüşülmesi nedeniyle bireysel pay sahiplerinin tek başına şirket yönetiminde etkili olamadığı ortaklıklarda gündeme geldiği görülmektedir. Dolayısıyla, ortak sayısı 5 ila 20 arasında değişen şirketler bakımından vekâlet toplama yönteminin kullanılması pratik olarak mümkün değildir. Çünkü, bu tür ortaklıklarda, pay sahiplerinin birbirini tanıması ve iletişim kurması gibi bir sorunla karşılaşmayacağından oy sözleşmesi yapmak suretiyle aynı amaca daha kolay bir şekilde ulaşmak mümkündür (Moroğlu, 1993, s.4; Forstmoser, 1988, s.364; Martens, 1993, s.495).

Vekâlet toplama yöntemi, esas itibarıyla halka açık anonim şirketlere özgü bir yöntemdir. Halka açık şirketlerde ortak sayısı 50.000'e kadar çıktığından pay sahiplerinin tek başına genel kurul kararlarının alınması ve yönetim kurulu ile denetçilerin seçiminde etkili olacak oy sayısını elinde bulundurması söz konusu olmaz. Çoğu şirkette sermayenin % 30-40'ını elinde bulunduran grup, genel kurula katılır ve kararların alınması ve seçimlerde etkili olur. Bu tür ortaklıklarda %60-70 gibi bir oranda oy gücünü elinde bulunduran ancak organize olmayan pay sahipleri ise ya genel kurul toplantısına hiç katılmaz veya bağımsız hareket etmek suretiyle yönetimi elinde bulunduran grubun kararlarda etkili olmasına olanak sağlar. Dolayısıyla, pay sahipleri demokrasisinin gelişmesi ve küçük pay sahiplerinin organize olarak şirket yönetiminde söz sahibi olabilmeleri için vekâlet toplama yönteminin halka açık anonim ortaklıklarda uygulanabilmesi için gerekli tedbirleri almakta yarar vardır.

Sermaye Piyasası Kurulu, SerPK.m.16A düzenlemesiyle kendisine verilen yetkiye dayanarak bu konuda Seri:IV No:8 Tebliği'ni (RG. 09.03.1994, S.21872) çıkarmış ve Türk Hukuku'nda yöntemin uygulanma esaslarını belirlemiştir. Buna göre, halka açık bir anonim şirkette pay sahiplerine çağrıda bulunarak vekâlet toplanabilmesi için, anasözleşme hükmü ile vekâlet toplamanın yasaklanmamış olması gerekir (Tebliğ m.11). Herhangi bir kişi veya grup, vekâlet toplama çağrısında bulunmak istediğinde, Tebliğ ekinde yer alan vekâletname formu ile bilgi formu örneklerine uygun çağrı metinlerini hazırlayıp çağrıdan en az 30 gün önce SPK'ya başvurarak Kurul'un onayını almak zorundadır. Dolayısıyla, vekâlet toplama işleminin tamamen bağımsız ve denetimsiz olarak yapılması mümkün değildir (Turanboy, 1996, s.434). Vekâlet toplama çağrısıyla ilgili her türlü ilan, reklam ve duyurular hakkında önceden Kurul'un uygun görüşünün alınması şarttır (Teb.m.13/IV). Vekâlet toplama çağrısında pay sahiplerine ilan yolunun dışında mektup, faks vb. doğrudan iletişim araçlarıyla ulaşma olanağı da mevcuttur. Vekâlet toplamak isteyenler, SPK'ya gerekli başvuruyu yaptıktan sonra ilgili şirketin pay defterindeki kayıtlardan pay sahiplerinin ad, soyad ve adres bilgilerini alarak pay sahipleriyle doğrudan iletişim kurma olanağına da sahiptirler. Bu noktada, şirket yönetiminin söz konusu bilgileri vekâlet toplamak isteyenlere vermekten

kaçınması ihtimali gündeme gelebilir. Bu durum düşünülerek Tebliğ'in 12/II maddesi hükmüyle şirketlere bu tür talepleri yerine getirme yükümlülüğü getirilmiştir (Çeker, 1995, s.189).

Tebliğ düzenlemesine göre, pay sahiplerinden çağrı yoluyla vekâlet toplanırken, bu girişimde bulunan kişiler, pay sahiplerini aydınlatıcı nitelikte bir bilgi formunu hazırlayarak SPK'dan onaylatmak zorundadır. Bilgi formunda yer alması gereken hususlar şunlardır:

1. Vekâlet isteyen, vekâlete konu şirket ile mevcut sermaye, yönetim ve ticari ilişkisi;
2. Müvekkillerinden özel talimat almadığı takdirde gündem maddeleri hakkında hangi yönde oy kullanılacağı ve gerekçeleri;
3. Şirketin yönetim ve denetim kurullarına aday gösterip göstermeyeceği, gösterecekse adayların adı-soyadı, mesleği, son 3 yıl içindeki görevleri, vekâlet isteyen ile mevcut sermaye, yönetim ve ticari ilişkisi;
4. Şirketin yönetimine gelinmesi hâlinde yapılması planlanan tasarruflar hakkında bilgi; maddi sabit kıymetlerin satılması, kiralanması, yapılması düşünülen yatırımlar, işletmenin yönetiminde ve muhasebe organizasyonunda düşünülen değişiklikler, başka bir şirket veya şirketlerle birleşme veya devir kararı alınıp alınmayacağı, işletmecilik ve pazarlamada değişiklik yapılıp yapılmayacağı, yönetim ve denetim kurulu üyeleri ile diğer yöneticilere tanınması düşünülen hak ve menfaatler;
5. Vekâlet toplanmasıyla ilgili giderlerin (ilan-reklam giderleri vs.) nihai yüklenicisinin kim olacağı;
6. Vekâlet verenler adına oyları kullanacak kimsenin adı-soyadı;
7. Vekâletlerin hangi genel kurul için geçerli olacağı;
8. Vekâlet süresinin başlangıç-bitiş tarihleri ile genel kurulun ertelenmesi hâlinde yeni sürenin başlangıç-bitiş tarihleri.

Bilgi formunda yer alan açıklamaların ışığında pay sahipleri, vekâlet toplama çağrısında bulunan kişilere vekâlet verip vermeme hususunda sağlıklı bir karar verebileceklerdir. Vekâlet toplayanlara temsil yetkisi vermek isteyen pay sahipleri, kendilerine gönderilen veya gazete ve dergilerde yayımlanan örnek vekâletname formunu doldurduktan sonra, imzasını noterde onaylatmak veya noter onaylı imza sirkülerini vekâletnameye ekleyerek temsilci tayin ederler (Teb.m.7). Vekâletnamenin düzenlenmesinden sonra, bu belgeler, vekâlet toplayan kişilere ulaştırılarak pay sahibinin genel kurulda temsili sağlanır.

III. SONUÇ

Çalışmamızda ana hatlarıyla incelediğimiz yönetime katılma yöntemleri, pay sahiplerinin şirket yönetimini kontrol etmesi, şirketi sahiplenmesi ve menfaatlerini koruyabilmesi bakımından yararlı sonuçlar vermektedir. Türk Hukuku'nda her üç yöntemin de uygulanması olanağı mevcut olup, yapılacak düzenlemelerle bu yöntemlerin yaygın bir şekilde uygulanabilmesi mümkün olacaktır.

Kaynaklar

- Ansay, T.:* (1982), Anonim Şirketler Hukuku, 6.Bası, Ankara.
- Bilgin, T.:* (2000), Halka Açık Şirketlerin Yönetiminde Demokratik Bir Yöntem: Birikimli Oy, Activeline, Ağustos 2000, s.1 vd.
- Böckli, P.:* (1992), Das Neue Aktienrecht, Zürich.
- Çeker, M.:* (2000), Anonim Ortaklıkta Oy Hakkı ve Kullanılması, Ankara.
- Çeker, M.:* (1995) Halka Açık Anonim Şirketlerde Temsilci Aracılığıyla Oy Kullanma ve Pay Sahiplerine Çağrıda Bulunarak Vekâlet Toplanması, Batider, C.XVIII, S.1-2, s.189 vd.
- Forstmoser, P./ Meier-Hayoz, A./Nobel, P.:* (1996), Schweizerisches Aktienrecht, Bern.
- Forstmoser, P.:* (1988), Aktionær-bindungsverträge, in: Festgabe zum 60. Geburtstag von W.R.Schluep, Zürich, s.364 vd.
- Meier-Hayoz, A./Forstmoser, P.:* (2004), Schweizerisches Gesellschaftsrecht, 9.Auflage, Bern.
- Hippel, E.v.:* (1969) Zur Problematik des Aktionær-Stimmrechts, Festschrift für M.Rheinstein, Bd.II, Tübingen, s.1081 vd.
- Hüssy, H.:* (1959), Stimmrechtsausübung durch Stellvertretung im amerikanischen Aktienrecht, Diss. Zürich.
- İmregün, O.:* (1968), Amerikan Ortaklıklar Hukukunun Ana Hatları, İstanbul.
- Kendigelen, A.:* (2003), Anonim Ortaklıkta İmtiyazlı Paylara İlişkin Değişiklik Önerileri, Prof.Dr.F.Tekil'in Anısına Armağan, İstanbul, s.321 vd.
- Kendigelen, A.:* (1999), İsviçre Hukukunda Farklı Pay Sahibi Kategori veya Gruplarının Şirket Organlarında Temsili (OR Art.709), Prof.Dr.E.Moroğlu'na 65.Yaş Günü Armağanı, İstanbul, s.339 vd.
- Kendigelen, A.:* (1999), Anonim Ortaklıkta Yönetime Katılma Haklarında İmtiyaz, İstanbul.
- Martens, K.P.:* (1993) Stimmrechtsbeschränkung und Stimmbindungsvertrag im Aktienrecht, Die AG 38, s.495 vd.
- Moroğlu, E.:* (1993), Özellikle Anonim ve Limited Ortaklıklarda Oy Sözleşmeleri, 2. Baskı, Ankara.
- Möhring, P.:* (1970), Proxy-Stimmrecht und Geltendes Deutsches Aktienrecht, Festschrift für E.Gessler, München.
- Okutan Nilsson, G.:* (2003) Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Birikimli Oy Kullanımı, Prof.Dr.Ü.Tekinalp'e Armağan, İstanbul, s.563 vd.
- Öçal, A.:* (1988)Anonim Şirket Genel Kurullarında Mektupla Oy Kullanma (Fransa Örneği), İkt.Mal., C.34, s.378 vd.
- Pulaşlı, H.:* (2003), Şirketler Hukuku, 4.Bası, Adana.
- Pulaşlı, H.:* (2003), Corporate Governance Anonim Şirket Yönetiminde Yeni Bir Model, Ankara.
- Pulaşlı, H.:* (2003), Alman Hukukunda Büyük Pay Sahiplerinin Azınlığı Şirketten Çıkarma Hakkı, Prof.Dr.Ü.Tekinalp'e Armağan, İstanbul, s.649 vd.
- Pulaşlı, H.:* (1999), Anonim Şirketlerde Yönetimde İmtiyaz ve Buna İlişkin Esas Sözleşme Düzenlemelerinin Anlam ve Etkisi, Prof.Dr.E. Moroğlu'na Armağan, İstanbul, s.563 vd.
- Tekinalp, Ü.:* (1979), Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Yönetime Katılma Sorunları, İstanbul.
- Tekinalp, Ü.:* (1975), Halka Açık Anonim Ortaklıkların Genel Kurullarında Oluşan Güç Boşluğu Sorununa İlişkin Çeşitli Çözümler, Öneriler ve Eleştirisi, *Kubalı*'ya Armağan, İstanbul, s.467 vd.
- Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop,* (1993), Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 7.bası, İstanbul.
- Turanboy, A.:* (1996), Anonim Şirketlerde Temsilci Aracılığıyla Oy Kullanma ve Hissedarlara Çağrı Yoluyla Oyda Vekalet, AÜHFD. C.45, S.14, s.427 vd.
- Vischer, H.L.B.:* (1977), Das autorisierte Kapital im amerikanischen und schweizerischen Aktienrecht, Diss. Bern.
- Weber-Dürler, H.P.:* (1974), Das Depotstimmrecht der Banken, SAG 46, s.57 vd..
- Yasaman, H.:* (1992), Menkul Kıymetler Borsası Hukuku, İstanbul